

Asiakasmaksulain uudistus ja omaishoito

Lakipäivä 10.11.2021

Asiakasmaksulain uudistus

1.7.2021

Tavoitteena hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen.

Uudistus:

- laajentaa palvelujen maksuttomuutta ja kohtuullistaa maksuja.
- sisältää säännökset palveluasumisen maksuista, jotka puuttuneet lainsäädännöstä.

Asiakasmaksujen rooli

- Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat pääosin verorahoitteisia, rahoitusta täydennetään asiakasmaksuilla.
- Asiakasmaksutuotto on n. 1,5 mrd. €, maksujen osuus sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksesta hieman yli 7 %.
- Noin puolet maksukertymästä syntyy ikääntyneiden ympärivuorokautisesta palvelusta ja erikoissairaanhoidosta.
- Maksut eivät ole vain rahoitusta, vaan asiakasmaksupolitiikan tulee osaltaan tukea sosiaali- ja terveyspolitiikkaa ja tälle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

VAIKUTAMME YHDESSÄ:

- <https://omaishoitajat.fi/wp-content/uploads/2020/03/Omaishoitajaliiton-kannanotto-asiakasmaksulakiesitykseen-11.3.2020.pdf>

Aika ennen 1.7.2021

- Kunnat päättivät itse esim. tehostetun palveluasumisen maksuista. Maksut vaihtelivat merkittävästi sen mukaan missä kunnassa ihminen asui ja käyttörahaa jäi maksujen jälkeen toisissa kunnissa enemmän, toisissa paljon vähemmän.
- Pitkäaikaisen laitoshoidon (esim. vanhainkodit, tk vuodeosastot ym.) maksut oli säädetty laissa, enintään 85 % nettotuloista jne.
- Monelle iäkkäälle esim. vanhainkotipaikka on ollut lottovoitto maksujen takia.
- Vanhainkoteja ajettiin alas -> muutettiin tehostetuiksi palveluasumisen yksiköiksi- > ongelmia asiakasmaksuihin rutkasti.
- Juurikaan ei ole myönnetty vapautuksia asiakasmaksuista; esim. 95 % kunnista ei myöntänyt asiakasmaksuvapautuksia omaishoitajille ja 81 % kunnista omaishoidettaville (Ompe – raportti 2018).

Asiakasmaksulain uudistus toi uusia maksuttomia palveluita

- Alle 18- vuotiaiden poliklinikkamaksut.
- Hoitajavastaanotot perusterveydenhuollossa.
- Tartuntatautien hoitoon liittyviä asioita.
- Päihteitä käyttäville raskaana oleville äitiyspoliklinikoiden antama hoitokokonaisuus.
- Avosairaanhoidon mielenterveystyö perusterveydenhuollossa.

Myös lääkärintodistusten ja –lausuntojen maksuttomuutta koskevaa sääntelyä tarkennettiin (hoidon, kuntoutuksen, lääkekorvauksen tai lyhytaikaisen sairausloman tarpeen osoittamiseksi tarvittava todistus maksutonta).

Maksukatosta

- Kunnallisen terveydenhuollon asiakasmaksuissa on kalenterivuositainen maksukatto eli asiakasmaksujen enimmäismäärä. Maksukattoon lasketaan mukaan tietyt asiakkaan maksamat asiakasmaksut. Kun maksukatto ylittyy, maksukattoon sisältyvät palvelut ovat asiakkaalle pääsääntöisesti maksuttomia kalenterivuoden loppuun saakka. Ainoastaan lyhytaikaisesta laitoshoidosta tai – palvelusta saa periä ns. ylläpitomaksun myös maksukaton täytyttyä.
- On myös oikeus saada liikaa suoritettut maksut takaisin.

Laajennuksia maksukattoon

- suun terveydenhuolto.
- terapiat, myös yksittäisistä terapioidista (ml. neuropsykologinen kuntoutus) perittävät maksut. Aiemmin maksukattoa ovat kerryttäneet yksilökohtaisen fysioterapian maksut sekä sarjahoitona järjestetyn hoidon maksut. Jatkossa myös muista yksittäisistä terapioidista sekä vastaavista hoidoista perittävät maksut kerryttävät maksukattoa.
- tilapäinen kotisairaanhoido ja kotisairaalahoido (huom. kotipalvelun ja kotihoidon maksut jäävät jatkossakin maksukaton ulkopuolelle).
- ei väliä onko perinteinen käyntiasiointi vai etäyhteyden avulla.
- maksukattoa kerryttävät myös asiakasmaksut, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea.

Maksukaton seuranta

- Maksukatto säilyy 683 eurossa (+ indeksikorotus).
- Asiakkaan pitää edelleen seurata itse maksukaton täyttymistä.
- Uutena se, että asiakasmaksua koskevasta laskusta tulee käydä ilmi, kerryttääkö maksu maksukattoa.
- Maksukattoa koskevat uudistukset tulevat voimaan vuoden 2022 alusta, sillä maksukaton kertyminen on sidottu kalenterivuoteen.
- Lisätietoa maksukatosta <https://stm.fi/terveydenhuollon-maksukatto>

Maksukaton ongelmia?

- Tällä hetkellä asiakkaan oikeuksien toteutuminen vaatii asiakkaalta kuittien keräämistä ja laskimen käyttöä. Vaikutusarvioiden mukaan maksukatto 683 euroa kalenterivuodessa täyttyy laskennallisesti noin 220 000 henkilöllä, mutta kuinka moni oikeasti huomaa katon täyttymisen ja reagoi asiaan???
- Asiaksmaksulain uudistuksen jatkovaiheessa maksukaton seuranta pois asiakkaalta?
- Suomessa on tällä hetkellä käytössä kolme maksukattoa eri maksuille:
 - lääkekatto Kela-korvatuista reseptilääkkeistä maksetuille omavastuuosuuksille (579,78 €/v).
 - asiaksmaksukatto julkisen terveydenhuollon asiaksmaksuille (683 €/v).
 - matkakatto terveyteen liittyvien matkojen kustannuksille (300 €/v).

Maksukyvyyn mukaan määräytyvät maksut

- Kunta saa periä **jatkuvasta ja säännöllisestä** kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta maksukyvyyn mukaan määräytyvän maksun, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään laissa säädetyn ajan.
- Sosiaalihoitolaisten mukaisten asumispalvelujen, perhehoitolaissa tarkoitetun perhehoidon ja ammatillisen perhehoidon, terveydenhuoltolaissa tarkoitetun laitoshoidon sekä sosiaalihoitolaissa tarkoitetun laitospalvelun osalta pitkäaikaisuuden edellytyksenä on **3 kuukautta**.
- Kotiin annettavien palvelujen (kotisairaanhoido, kotisairaalahoido, kotipalvelu, kotihoito) osalta pitkäaikaisuuden edellytyksenä on se, että **asiakas saa palvelua vähintään kerran viikossa** ja lisäksi palvelun arvioidaan kestävän vähintään 2 kuukautta, tai palvelu on tosiasiallisesti kestänyt jo **vähintään 2 kuukautta**.

Kotipalvelun ja kotisairaanhoidon maksut määräytyvät sen mukaan, onko hoito tilapäistä ja lyhytaikaista vai jatkuvaa ja säännöllistä

Lyhytaikaisen palvelun maksut 2021

- Tilapäisestä kotipalvelusta tai lyhytaikaisesta asumispalvelusta voidaan periä kunnan päättämä kohtuullinen maksu. Maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.
- enintään 18,90 euroa, jos kotikäynnin suorittaa lääkäri tai hammaslääkäri,
- enintään 12,00 euroa, jos kotikäynnin suorittaa sairaanhoitaja tai muu kotisairaanhoidon antava henkilö.
- Asiakkaan kotona annetusta erikoissairaanhoidon kotisairaalaan voidaan periä sairaalan poliklinikkamaksu. Sarjassa annettavasta erikoissairaanhoidosta saadaan kuitenkin periä enintään sarjahoidon maksu (11,50 euroa hoitokerralta enintään 45 kertaa kalenterivuodessa).

Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu

- Palvelutuntien määrä, asiakkaan maksukyky ja perheen koko vaikuttavat maksun määrään. Maksu pohjautuu aina palvelupäätökseen kirjattuihin tarpeen mukaisiin palveluihin.
- Lakiin on sisällytetty [maksutaulukko 10 e §](#) , jonka mukaisia enimmäismaksuprosentteja ei saa ylittää. Kunta voi periä vähemmän maksua kuin mitä laissa säädetään.

Pitkäaikaisten asumispalveluiden säännökset lain tasolle

- Pois villin lännen meiningistä:
 - Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksut tulivat pitkälti vastaamaan pitkäaikaisen laitoshoidon ja pitkäaikaisen perhehoidon maksuja. Kunnan perimä maksu saa olla enintään 85 prosenttia nettokuukausitulosta (puolisojen yhteenlasketuissa tuloissa 42.5%), joista on tehty laissa 10c § säädetyt vähennykset, kuten asumis- ja lääkemenot.
 - Lähtökohtaisesti asiakkaalle jää omaan käyttöön vähintään 15 prosenttia tuloista ja puolisoille vähintään 57,5 prosenttia tuloista. Tehostetussa palveluasumisessa asiakkaalle jätettävä vähimmäiskäyttövara on vähintään 164 euroa kuukaudessa, laitoshoidossa vähintään 110e/kk.

Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut

- Kunta tai kuntayhtymä saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun asiakassuunnitelmaan sisältyvistä tukipalveluina järjestettävistä tai asumispalveluun liittyvistä ateriala-, vaatehuolto-, peseytymis-, siivous- ja turvapalveluista, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävistä palveluista sekä muista vastaavista asumista tukevista palveluista.
- Tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä palveluista ei saa periä erillistä maksua.

Voiko sosiaalihuoltolain tarkoittamassa tehostetussa palveluasumisessa periä asiakkaalta erillistä ateriamaksua?

- Ei voi. Asiakasmaksulain 1.7.2021 voimaan tulevan 10 h §:n, jossa säädetään tukipalveluista ja asumiseen liittyvistä palveluista, 2 momentin mukaan tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä palveluista ei saa periä erillistä maksua.

Nousevatko asiakasmaksut ?

- Lailla on vaikutusta arviolta noin miljoonan suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Heistä 980 000 henkilöllä eli 98 prosentilla maksujen on arvioitu pienenevän nykyisestä. 33 000 henkilön osalta arvioitiin, että maksut voisivat nousta jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksutaulukon vuoksi.
- Niiden henkilöiden keskuudessa, joilla maksujen arvioitiin pienenevän, keskimääräinen muutos olisi 44 euroa vähemmän maksuja vuoden aikana.

- Laki korostaa asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan. (Myös Kelan ohjaus)
- Kunnalla on velvollisuus antaa asiakkaalle tieto maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista em. yhteyksissä, tieto on annettava viimeistään maksua perittäessä.
- Tavoitteena on, että asiakkaat eivät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen asiakasmaksuista selvittääkseen.
- Laissa ei tarkemmin määritellä kriteerejä tai edellytyksiä -> edellyttää yksilökohtaista harkintaa. Tavoitteena yhdenmukainen soveltaminen samanlaisissa tilanteissa.
- Kaikkiin maksuihin voi hakea muutosta. Kunnalla lomake?
- Asiakasmaksulain vahvistamisen yhteydessä vahvistettiin myös tuomioistuinmaksulain muutos, jonka mukaan oikeudenkäyntimaksua ei jatkossa saa periä yksityishenkilön vireille panemissa valitusasioissa, jotka koskevat asiakasmaksulain mukaan määrättyjä asiakasmaksuja.

Tehokkuutta palveluihin?

- Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä käynnistä perittävän maksun soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kaikkiin terveydenhuollon palveluihin sekä sosiaalihuollon lyhytaikaisiin hoito- ja asumispalvelupaikkoihin. Sakkomaksun saa periä ainoastaan 18 vuotta täyttäneiltä.

Koskeeko asiakasmaksulaki myös yksityisiä palveluja?

- Asiakasmaksulaissa säädetään kunnallisten sosiaali- ja terveystalvelujen maksuista. Jos kunta hankkii sosiaali- ja terveystalveluja yksityiseltä yritykseltä ostopalveluna, asiakas maksaa palvelusta asiakasmaksulain mukaisesti.
- Asiakasmaksulaki ei koske ”puhtaasti” yksityisiä palveluntuottajia, vaan ne päättävät itse siitä, kuinka suuria maksuja ne perivät asiakkailta.

Muutama vinkki ja linkki

- Palvelusuunnitelmaa tehtäessä oikeus kuulla vaihtoehdot [Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 5§](#)

Lisäksi sovellettava laki tulee valita sen mukaan, minkä lain perusteella järjestettävä apu ja tuki toteuttaa parhaiten asiakkaan perusoikeuksia ja kyseessä olevan lain tarkoitusta sekä asiakkaan etua.

- Asiakkaan kannattaa vertailla mitä maksaa esim. julkisen ja yksityisen tarjoama kotipalvelu. Yksityinen sosiaalipalvelu ilman alv + kotitalousvähennys edullisempaa? <https://yle.fi/uutiset/3-9516857>
- Kannattaako kunnan periä omaishoitajan vapaan maksua 11.40 e/vrk?
- [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta](#)
- [Kuntainfo uudistuksesta](#)

KIITOS

” Tuu jo ”

**Voimia teille kaikille ja
onnistumisia arkeenne!**

Matti Mäkelä
projektipäällikkö

Omaishoitajaliitto
Annankatu 8, 24240 Salo
Puh. 020 7806 568
matti.makela@omaishoitajat.fi
www.omaishoitajat.fi
www.facebook.com/omaishoitajaliitto